

broda. Tuženik je - pored ostaloga - porekao tužiteljima aktivnu legitimaciju, jer s njima nije bio u Ugovornom odnosu. Sud ovaj prigovor tuženika nije prihvatio.

Iz obrazloženja:

Ispitujući prije svega prigovor, da tužitelji nemaju aktivne legitimacije, sud je našao, da to ne stoji. Budući da je nesporno, da su tužitelji vlasnici broda, a ta je okolnost bila odnosno morala biti poznata tuženiku u času, kada je s tadanjim brodarom broda - poduzećem "M" iz R. - zaključivao ugovor o dizanju i prijenosu broda, to im se ne može osporiti pravo tužbe za naknadu štete na stvari, koja se nalazi u njihovu vlasništvu, protiv lica, koje smatraju odgovornim za nastalu štetu. Okolnost, što je do pretpostavljene štete došlo u vrijeme, kada se je brod nalazio u zakupu i kada vlasnici broda nisu ujedno vršili i funkciju brodara, ne može utjecati na njihovo pravo isticati zahtjev za naknadu štete. Međutim, budući da je pretpostavljena šteta nastala u toku izvršenja ugovora, zaključenog između tuženika i tadanjeg brodara, a tužitelji priznaju taj ugovor zaključenim u njihovo ime i za njihov račun, to se i dužnost naknade štete mora kretati u okviru odnosnog ugovora.

Z.R.

POVODOM JEDNE PRESUDE VRHOVNOG PRIVREDNOG
SUDA, Objavljene u "međunarodnom transpor-
tu" br. 1/60 str.45 i slijedeće

Kupoprodaja C IF i FOB - Odgovornost špeditera za izvršenje
naloga njegovog komitenta

Prodavalac X iz inozemstva prodao je kupcu Y iz Švicarske određenu količinu cementa, koji se imao ukrcati u Riječkoj luci, uz klauzulu FOB Rijeka plativo po akreditivu kod švicarske banke uz prezentaciju dokumenata. Dokumenti radi naplate imali su se prezentirati točno određenog dana.

Švicarski kupac prodao je isti cement dalje u Kuvajt, no po klauzuli C IF ili C&F plativo uz akreditiv sa dokumentima. I za ovaj posao akreditiv je bio otvoren kod iste banke, sa istim rokom isplate uz podnošenje dokumenata, kao i posao koji je sklopio prvi prodavalac robe po klauzuli FOB.

Kupac robe iz Švicarske, koji je robu kupio po klauzuli FOB u izvršenju toga ugovora naručio je brod i uputio ga na

Rijeku. Inozemni prodavalac robe u izvršenju svojih obaveza iz ugovora u FOB poslu dao je nalog špediteru iz svoje zemlje, da robu otpremi na Rijeku radi ukrcaja. Ujedno mu je, po zahtjevu svog kupca, dao nalog da od broдача traži teretnice s klauzulom "FREIGHT PREPAID", tj. s potvrdom da je vozarina unaprijed plaćena. Špediter prodavaoca povjerio je otpremu robe i njen ukrcaj na brod našem špediteru, i doslovce mu prenio nalog da za ukrcaju robu zatraži od broдача teretnicu s klauzulom "vozarina unaprijed plaćena", i da odnosnu teretnicu dostavi svom nalogodavcu, tj. inostranom špediteru, ili, ako to obzirom na vremenski razmak ne bi bilo moguće, da ih radi naplate akreditiva dostavi neposredno označenoj banci u Švicarskoj do određenog dana.

Ukrcaj je na Rijeci izvršen na vrijeme, pa je po završenom ukrcaju naš špediter zatražio izdanje teretnice s klauzulom "vozarina plaćena unaprijed", što je zapovjednik odbio, jer vozarina nije bila plaćena, ali je potpisane teretnice sa označenom klauzulom deponirao kod svog agenta u luci, time da ih uruči krcatelju čim dobije obavijest da je vozarina plaćena. Pošto obavijest o plaćanju vozarine, usprkos požurivanja domačeg špeditera, nije stizala, a rok isteka akreditiva se bliži, prvi je špediter, pošto uslijed nastalih okolnosti nije mogao doći u doticaj sa svojim nalogodavcem, u sporazumu s agentom broдача, a preko osobe zajedničkog povjerenja, dostavio odnosne teretnice u Švicarsku, označenoj banci radi isplate. Međutim dostava teretnica izvršena je jedan dan iza roka isteka akreditiva.

Naručitelj broда, tj. švicarski kupac robe, zaključujući brod, ugovorio je da će se u slučaju, ako ne bi mogao proći kroz Suez, platiti dvostruka vozarina za put oko Afrike. U međuvremenu prolaz kroz Suez, uslijed poznatih događaja, bio je onemogućen, pa je klauzula o povećanju vozarine stupila na snagu. Obzirom na takve okolnosti kupac robe, tj. prodavalac po CIF klauzuli, zatražio je od svog kupca iz Kuvajta da povisi akreditiv obzirom na razliku vozarine. Ovaj je to odbio i odustao od posla, opozvavši akreditiv nakon proteklog roka do kog su trebali banci biti prezentirani dokumenti.

Pošto su teretnice prispjele banci na isplatu nakon isteka akreditiva, kupac po klauzuli FOB nije platio svom prodavaocu robu, jer je i njemu istekao akreditiv otvoren od strane njegovog kupca iz Kuvajta, a koji je kupio odnosnu robu po klauzuli CIF odnosno C&F.

Kako broдарu vozarina nije bila plaćena ni nakon proteka roka, koji je u ugovoru bio predviđen za plaćanje vozarine, tj. 7 dana po izdanju teretnica, dao je nalog svom zapovjedniku da

robu iskrca i proda u usputnoj luci Bengazi. Brod je to učinio, i iz utrška naplatio vozarinu, pa roba nije ni došla na određite.

Kupac robe iz Švicarske pao je pod stečaj.

Prodavalac robe X podiže tužbu pred arbitražom u svojoj zemlji protiv svog špeditera za naknadu štete, navodeći kao razlog da njegov špediter, odnosno podšpediter istog u zemlji ukrcaja, nije postupao pažnjom urednog špeditera, i da je on zbog toga pretrpio štetu u visini kupoprodajne cijene robe po klauzuli FOB. Inozemna arbitraža osudila je prodavaočevo špeditera.

Ovaj špediter je podigao tužbu protiv svog podšpeditera (špeditera u našoj zemlji) za naknadu štete, koja je nastala navodno zbog propuštanja istog da osigura interes robe, i tvrdio je da naš špediter nije smio robu ukrcati prije nego su mu bile uručene tražene teretnice, odnosno da je bio dužan brod zadržati i tražiti iskrcaj tereta, kad mu zapovjednik nije htio uručiti tražene teretnice.

Viši privredni sud pred kojim se spor vodio, u prvom stepenu odbio je tužbeni zahtjev inozemnog špeditera, pa je povodom žalbe Vrhovni privredni sud odnosnu presudu potvrdio.

G.B.

Bilješka.- U ovom slučaju je prodavalac robe prilikom izvršenja ugovora po klauzuli FOB učinio nekoliko velikih pogriješaka. Svakako je najveća pogriješka u tome što je on, kao prodavalac po klauzuli FOB, pristao na zahtjev svog kupca, da traži od broдача teretnicu s klauzulom "vozarina unaprijed plaćena". Za njega je potpuno irelevantno da li je vozarina plaćena unaprijed ili nije, pa ima pravo nakon ukrcaja robe tražiti od broдача da mu izda čiste teretnice bez oznake o plaćanju vozarine, i na temelju te teretnice može ukrcanu robu, uz prezentaciju potrebnih dokumenata, naplatiti iz akreditiva. Prema tome, da bi zaštitio svoje interese nije trebao niti smio davati svom špediteru izričiti nalog da se zahtjevaju teretnice sa oznakom "vozarina plaćena unaprijed". Prodavalac robe trebao je znati da je ovakva oznaka na teretnici potrebna jedino za naplatu robe po akreditivu, kad je prodana po klauzuli CIF ili C&F,

koje klauzule - među ostalim - sadrže i dužnost prodavaoca da plati vozarinu.

Kad je dakle prodavalac po klauzuli FOB pristao da od brodera traži teretnice sa oznakom da je vozarina unaprijed plaćena, on je na prećutan način pretvorio svoju prijašnju kupoprodaju po klauzuli FOB u prodaju po klauzuli C&F ili CIF, pa je upravo u tome nastala za njega opasnost, i samo je zbog toga pretrpio štetu.

Treba istaći da je naš špediter u predmetnom slučaju zaista učinio sve što je uredan špediter mogao učiniti.

Naš špediter se morao držati naloga koji je dobio od svoga komitenta, tj. tražiti onakve teretnice kako mu je to bilo izričito navedeno u dispoziciji koju je dobio. U izvršenju naloga on je na vrijeme robu ukrcao, na vrijeme je obavijestio brodera kakvu će teretnicu tražiti, i odmah je, čim mu je uskraćeno davanje teretnica, poduzeo potrebne mjere da se teretnice izdađu i omogući dobivanje istih čim se plati vozarina. Pošto je naš špediter bio obavješten u dispoziciji koju mu je dao inozemni špediter, o rokovima do kojih vrijedi akreditiv, on je, obavještavajući s jedne strane naručitelja broda, a s druge i pokušavajući obavijestiti svog nalogodavca da se što prije plati vozarina, učinio sve što je bilo moguće učiniti. Na vlastiti rizik, on nije smio odustati od zahtjeva da mu se, umjesto teretnica sa klauzulom "vozarina plaćena unaprijed", izdađu obične teretnice, pošto je znao da je ugovoreno plaćanje po akreditivu. S običnim tereticama, naime, njegov nalogodavac ne bi mogao realizirati odnosni akreditiv, jer kad bi to mogao, sigurno je da ne bi ni tražio teretnice s oznakom da je vozarina plaćena. Osim toga, a pošto mu je zapovjednik broda kod svog agenta deponirao tražene teretnice, nije mogao na svoju ruku poduzeti nikakove mjere kojima bi onemogućio brodu isplovljenje, a niti je imao prava i mogućnosti da u ime prodavaoca ili naručitelja broda, nakon završnog ukrcaja, odustane od ugovora o prijevozu i da traži da mu brod vrati i iskrca teret. U takvom slučaju on bi se izvrgao suviše velikom riziku, jer bi morao brodaru platiti cijelu ugovorenu vozarinu. Isto tako bio bi i suviše velik rizik da je on sam platio vozarinu, jer se to ne može tražiti ni od jednog špeditera, pa čak i u najnormalnije vrijeme, a kamo li u doba kad se odnosni posao odvijao.

S druge strane bređar nije bio dužan izdati teretnice uz naznaku da je vozarina plaćena unaprijed, kad ona u stvari nije bila plaćena, niti je dobio potrebno osiguranje da će biti plaćena. Zapovjednik je, i deponirajući takve teretnice kod svog agenta, učinio sa svoje strane najviše što je u datom slučaju mogao učiniti.

Čini se da arbitraža u zemlji iz koje je prodavalac, kad je udovoljila tužbi protiv špeditera, nije vodila računa o razlici koja je nastala u pogledu davanja posebnog naloga špediteru, da od svog podšpeditera, odnosno brođara, traži izdavanje teretnica s klauzulom "vozarina plaćena unaprijed". Naime, ni špediter inozemnog prodavaoca nije mogao drukčije postupiti, nego od brođara tražiti teretnice s oznakom "vozarina plaćena unaprijed". Špediter svakog prodavaoca, kad je dobio takav nalog, mogao je potpuno opravdano smatrati da je roba prodana uz klauzulu CIF ili FOB, i da je prodavalac preduzeo sve mjere potrebne da bi mu se takve teretnice mogle izdati. Stajalište inozemne arbitraže, pod ovakvim okolnostima i uz ovakve činjenice, o odgovornosti špeditera, zaista je neshvatljivo. Ako je tko odgovoran za nastalu štetu, onda je za to odgovoran samo prodavalac koji je, a da se prethodno za svaku eventualnost nije dovoljno osigurao, izdao svom špediteru nalog, kojim je u stvari promijenio uslove ugovora FOB u uslove ugovora CIF ili C&F. Prodavalac je u ovakvom slučaju morao, prije izvršenog ukrcaja, od svog kupca tražiti dokaz da je ovaj doista platio vozarinu, ili u najmanju ruku, da je njeno plaćanje osigurao, i to ne do dana završenog ukrcaja, već do dana početka ukrcaja.

Ako se dakle u reexportnom poslu mijenja osnov posla tako da se FOB posao u stvari pretvara u CIF ili C&F posao, tada prvobitni prodavalac po FOB klauzuli mora biti vrlo oprezan i voditi računa o opasnostima u koje može doći. Ovo utoliko prije, ako je akreditiv kod banke otvoren sa klauzulom da će se kupovina platiti samo uz predočenje teretnice s klauzulom "vozarina plaćena unaprijed". Ako akreditiv sadrži takvu klauzulu, onda se ne radi o poslu FOB, nego o poslu C&F, a o tomu, prilikom izvršavanja poslova u reexportu, valja posebno voditi računa, da ne bi došlo do posljedica kakve je imao u predmetnom slučaju prodavalac X.

G.B.